ROZMAITOŚCI.

Dnia 30. Listopada. № 48. Roku 1859.

Mickiewicz Adam N.

urodzony 24. Grudnia 1798., umarł 25. Listopada 1855. r.

(Ob. N. 25. 26. 27 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 42. 43. 44. 45. 46. 47. Rozmaitości.)

X.

Opis bibliograficzny wydań dzieł A. Mickiewicza.

Reduta Ordona (w Dreznie 1831.). Lipsk 1833. w 8ce. 1sze wydanie w dziełach *Garczyńskiego.* Paryż 1833.

Niemcewicz. Mickiewicz. Ostatnie rymy. Treny wygnańca i td. Lipsk 1833. w 8ce (wymienia katalog Biblioteki Odnowskiej).

Poezye (wydanie 6te). Warszawa 1833. T. 3. Nakład Merzbacha, w 12ce z popiersiem autora, z 2. rycinami.
Cena 20 złpols.

Tom 1szy. O poezyi romantycznej. O krytykach warszawskich. Ballady i romanse. Sonety.

Tom 2gi Wallenrod. Grażyna. Poezye mniejsze.

Tom 3ci Dziady — wiersze różne.

Gazeta województwa Szawelskiego z r. 1829. (w Pielgrzymie polskim 1833. N. 15.)

Dziady, część III. Paryż 1833. w 12ce. (Tom IV. zbioru) — z portr. autora.
Cena 8 złp. 10 gr.

Wyd. 2gie Paryż 1834. w 8ce z port. aut.
Cena 5 franków.

Pan Tadeusz czyli *ostatni zajazd na Litwie.* Historya szlachecka z r. 1811 1812. w 12ce. w 12 księgach wierszem przez ...

Paryż 1834. w 12ce T. 2. (zbioru T. V. i VI.) wydanie Aleks. Jełowickiego, z popier. autora, str. 253. 300. druk A. Pinard. Cena 20 złpol.

Wyborna krytyka przez *Aleksego Willibalda* jest w Literat. Unterhal. Blätter 1836.

Poezye L. Byrona. Giaur ułamki powieści tureckiej — tłumaczenie. (Korsarz przekład A. E. Odyńca.) Paryż 1835. w 8ce (zbioru T. VII.), toż Wrocław 1835. (zapewne taż edycya z odmianą miejsca druku), z przedmową tłumacza o L. Byronie. Przypis Julianowi Niemcewiczowi. Rozbiór w powszech. Pamięt. Kraków, 1835.

Poezye. Tom VIII. Paryż 1836. w 8ce (wiersze różne). (Tom 1szy, 2gi, 3ci stanowiły wydania z r. 1828—9. Barbazeta — tom 4ty Część 3cia Dziadów, tom 5. i 6. Pan Tadeusz, tom 7my Giaur i Korsarz.)

Poezye. Nowe wydanie przejrzane i poprawione przez autora. — Paryż 1838. w 12ce. Tomów VIII. Wydanie Jełowickiego Al. i spółki. (7me wydanie.) Druk Bourgogne et Martinet.

Tom 1szy Ballady i romanse. — 2gi Wallenrod. 3ci Dziady Cz. II. i IV. Sonety. T. 4ty Dziady. Tom 5. i 6. Pan Tadeusz. T. 7. Giaur. Korsarz (2gi przekładu Odyńca). Tom 8. (Wiersze różne. Świteź. Popas w Upicie. Rozmowa. Do M. Szyman. Sen. Podróżny. Na pokój grecki Godzina. Niepewność. Z Petrarki. Farys. Szanfary. Morlach. Przypomnienie. Do D. D. Do Doktora S. Ugolino. Do D. D. Ciemność. Do †. Do H. z Getego — Czaty. Ucieczka. Trzech budrysów. Almotenaby. Reduta Or-

dona. Smierć Pułkownika. Romeo. Arcymistrz. Aryman. Rozum i wiara. Mędrcy. Rozmowa wieczorna. Zdania Bema, A. Szlązaka i S. Martina.) str. 218. 207. 285. 253. 300. 202. 212.

Tom 1szy mieści, prócz utworów T. I. z 1szej edycyi, i te: Renegat. Oda do Młodości. Do Lelewela. Nowy rok. Pożegnanie Cz. Harolda. Euthanasia. Do Maryli. Do M. L. Do Matki Polki. W imionniku M. Ł. W imionniku K. R. Panicz i Dziewczyna. Toasty. Chór Strzelców.

(Jestto zbiór tomów wyszłych iużno róznemi laty — które osobno wyżej wypisano. Dodano im tylko karty tytułowę. — Katalog Rafalskiego mylnie podaje wydania.)

Pisma A. Mickiewicza.

Na nowo przejrzane, dopełnione i za zezwoleniem jego w tem siódmem z kolei wydaniu do druku podane (właściwie 8me wydanie). Paryż 1844. w 16ce 4. T. druk Bourgogne et Martinet. Cena 40 złpol.

Tom 1szy str. XV. 395. Tom 2gi str. 318. Tom 4ty str. 308.

Tom 1szy mieści: Przedmowa *Al. Chodźki* — Wykaz edycyi pism i tłumaczeń poezyi Mickiewicza. — Pan Tadeusz. Tom 2gi Dziady Cz. II. III. i IV. Dziadów Cz. III. ustep. T. III. ballady, romanse. Sonety. Grażyna.

Tom IV. mieści: Tłumaczenia (wierszem); — zaś prozą: O krytykach warszawskich. Księgi narodu polskiego. — Artykułów polityeznych XII. nadto dodatek: *Pieśń Filaretów* — improwizacya: *Czyn.*

Kurs literatury słowiańskiej (1840—4) wykładanej w kollegium francuskiem. Spisał Feliks Wrotnowski (Paryż 1841—4 w 12ce 4. T.) cena 26 złpol. 20 gr.

Rok 1szy Paryż 1843 w 16ce. — Rok 2gi (1841—2). Wydanie 1sze w 4ce Paryż. — Wyd. 2gie 1842. w 16ce str. 276. Rok 3ci (1842—5); Paryż 1844. w 16ce.

Treść kursów podaje Orędownik 1841. — Tam także W. Cybulski z Berlina odpowiada na krytyki polskich pism w Paryżu, zarzucających nienarodowość. — Tamże 1840 r. odpowiedź pismu: Narodowość na zarzuty prelekcyom stawione.

Sprawozdanie o kursach jest: w Przyj. Ludu 1840—1. i przez W. w Dzienn. Domow. 1842 N. 1—24.

Cours de la literature slave (autografowany). Rok 3ci 1842—3. Paris w 4ce.

L' Eglise officielle et le messianisme. (Rok IV. prelekcyi). Paris 1845. w 8ce. Imprim. Univ.

La religion et la politique. (Rok V. prelekcyi). Paris 1845. w 8ce tamże.

Konrad Wallenrod. Lipsk 1846. w 16ce druk Brokhauza. str. 117. Cena 3 złpol.

Oda do młodości. Przemyśl 1848 w 8ce pół arkusza. Nakład Braci Jeleniów.

Les Slaves. Cours professé au College de France. Paryż 1849. Tomów 5.

-Rzecz o literaturze sławiańskiej, wykładana w kollegium francuskiem.

Rok 1szy (1840—1.) Wyd. 2gie poprawne. T. I. s. XIV. 362. Poznań 1850 w 8ce Stefański.

Rok 2—4. (1842—4.) — Poznań 1851. w 8ce str. VII. 250. XVI. 198. X. 119.
Cena 5 talar. $7^1/_2$ sr. gro.

La tribune du peuple, journal quotidien. — Paryż 1849. od 15. Marca do 10. Listopada 1849. pod redakcyą Ad. Mickiewicza. Żeranci: Carpentier i Hermann.

Ballady, romanse i sonety z dzieł podług edycyi paryskiej. Wadowice 1850. w 18ce str. 151. Sabiński druk i nakład.

Konrad Wallenrod i Grażyna z przekładem francuskim Krzysztofa Ostrowskiego i angielskim Leona Jabłońskiego. Wydanie ozdobne za upoważnieniem autora, wykonane pracą, nakładem i staraniem Jana Tysiewicza. — z 22. większemi drzeworytami i popiersiem autora, 4. kart muzycznych i z wielu drzeworytami w tekscie. (Z dodaniem dwóch melodyi Ferd. Hillera i M.) Paryż 1851. w 4ce str. IX. i 268. w druk. Bernard.
Cena 10. talarów.

Grażyna, powieść litewska. Poznań 1851. w 32ce str. 50. Nakł. L. Merzbacha.
Cena 5 sr. gr.

Farys. Grażyna. Lipsk 1852. w 16. druk Brokhauza str. V. i 84. Cena 3 złpol.

Ballady i romanse. Lipsk 1852. w 16ce druk Brokhauza str. V. i 112.
Cena 15 sr. gro.

Ode in Bomarsundum captum (do Napoleona III.) Paris 1856. (oddruk z Constitutionella.)

Pisma. — Wydanie nowe znacznie powiększone. Z portretem autora i ośmią rycinami na stali. Warszawa nakład S. H. Merzbacha, księgarza — w Poznaniu u Lud. Merzbacha. — 1858. Tomów 9. w 12ce str. XLXXI i 242. — VIII i 320. — II i 282. 283. 284. — XI i 299. — XIV i 315. XXVII 374. — LXXXIV.

(Edycya 9ta.)

Tom I. mieści (s. I—XXXV) przemowa.— O początku i istocie poezyi romantycznej. — Do czytelnika o krytykach i recenzentach warszawskich: — Ballady i romanse. 1) Pierwiosnek. 2) Romantyczność. 3) Switeź. 4) Switezianka. 5) Rybka. 6) Powrót taty. 7) Kurhanek Maryli. 8) Do przyjaciół posyłając balladę: to lubię. 9) To lubię. 10) Rękawiczka. 11) Pani Twardowska. 12) Tukaj. (w 4. częściach.) 13) Lilie. 14) Dudarz. 15) Czaty. 16) Ucieczka. 17) Renegat. 18) Trzech Budrysów. — Sonetów XXIII. Sonetów krymskich XVII. Wiersze różne 1) Hymn na zwiastowanie N. M. Panny. 2) Żeglarz. 3) Warcaby. 4) Nowy rok 1826. 5) Do J. Lelewela. 6) Do imionnika L Mackiewiczowej. 7) Do M. 8) Panicz i dziewczyna. 9) W imionniku K. R. 10) Chór Strzelców. 11) Euthanasia. 12) Toasty. 13) Godzina, elegia. 14) Niepewność. 15) Pożegnanie Child Harolda. 16) Sen. — Razem utworów poetycznych 74.

Tom 2gi mieści: Konrad Wallenrod powieść historyczna. — Grażyna powieść litewska. Dziady poema Cz. II. i IV. — Upior. — Poezye nowe: 1) Do ††. Na Alpach w Splügen 1829. r. 2) Do H. wezwanie do Neapolu. 3) Rozum i wiara. 4) Mędrcy. 5) Dziewica na rozdrożu. 6) Do †† Improwizacya. 7) Do M. S. 8) Farys.

Tom 3ci Pan Tadeusz (z obciętemi połami).

Tom 4ty Pan Tadeusz. Korybut książę Nowogródka. Poema z dziejów litewskich (właściwie kilka drobnych odmian z Grażyny). Szanfary, kasyda z arabskiego.

Tom 5ty. Wiersze różne: 1) Na pokój grecki. 2) Popas w Upicie. 3) Sen (z L. Byrona). 4) Do Doktora S. 5) Uglione (z Dantego). 6) Ciemność (z L. Byrona). 7) Do Olesia. 8) Do S. B. w imionniku. 9) Podróżny (z Getego). — 10) Przypomnienie (z Puszkina). 11) Morlach w Wenecyi (z Serbskiego). — 12) Do D. D. 13) Rozmowa. 14) Do D. D. (elegia). 15) z Petrarki. 16) Rozmowa wieczorna. 17) Chłop i żmija (z Lafontena). 18) Pies i Wilk (z tegoż). 19) Almotenabbi. 20) Aryman i Oromaz. 21) Pieśń Filaretów. 22) Dwa słowa. 23) z Imionnika Z. — Tłumaczenia: Don Karlos (ustęp z Szyllera); — Romeo i Julia (wyjątek z Szekspira). Giaur, ułamki powieści tureckiej z L. Byrona, z przedmową o Byronie. — Zdania i uwagi z dzieł Jakoba Bema, Anioła Szlazaka i Saint-Martina. — Zima Miejska. Do Deotymy z powodu jej improwizacyi. — Uwagi nad Jagiellonidą Dyzmasa Bończy Tomaszewskiego.

Tom 6., 7. i 8. Rzecz o literaturze słowiańskiej.

Razem w zbiorze tym zamieszczono: Poezye mniejszego rozmiaru 108; Zdań i Uwag dwu i czterowierszowych tłumaczonych 121; — przekładów obszerniejszych 3. Poematów 4. Ogółem 236. poezye — prozą zaś 4 rozprawy i 1 dzieło.

Brakują tu poezye:

1) Dziadów Część I. i 3. 2) Dziadów części 3ciej ustęp, to jest poezye: Droga do Rossyi. Przedmieścia stolicy. Pomnik Piotra W. Przegląd Wojska. Oleszkiewicz malarz. Do przyjaciół Moskali. 3) Reduta Ordona. 4) Do Matki Polki. 5) Śmierć pułkownika. 6) Nocleg. 7) Do Sosny polskiej. 8.) Do Bohd. Zaleskiego. 9) Ustęp z improwizacyi Zborowski. 10) Improwizacya i Czyn. 11) Poezyi różnych 25, zostających w rękopiśmie.

Razem: dwa poemata — i około 40 mniejszych poezyi.

Prozą: 1) Księgi pielgrzymstwa. 2) Gazeta wojew Szawelskiego. 3) Artykuły z La tribune 1349. 4) L'Eglise et le Messianisme I. T. 5) Około 20 rękopismów, jakoto: z dziennika Polki. Conversations des Malades. Pierwiastki Słowiańszczyzny. Historya polska. Elekcya Nerwy. Des Peuples de l'Italie. Wypisy Mistyczne. Missya polityczna. Widzenie. Myśl towiańszczyzny. Lettre au Michelet Memorandum Kurs literatury w Lozannie. Etymologia wyrazów polskich. Dawne wyrazy polskie. Le livre des concordances. 6) La religion et la politique.

Wiersze po łacinie: 1) Ode in Bomarsundum. 2) Przekład z Zofiówki.

Poezye A Mickiewicza.

Toruń 1859. Nakład Ern Lambecka. Tom 1. i 2. Pan Tadeusz

(Wydanie 10te.)

Lubo Lambeck krzywdzi spadkobierców plagiatem, lecz przedruk *P. Tadeusza* jest pożyteczny, bo *Mickiewicz* gdyby żył, nie dopuściłby, aby pracę jego tak okaleczono, jak to się stało w edycyi warszawskiej, w której nie mógł poemat uniknąć operacyi nożyc nieproszonych chirurgów.

6ty i 7my. Spiewnik domowy złożony z poezyi i ballad Ad. Mickiewicza, z portretami poety i kompozytora. — Wilno 1859. Nakład Zawadzkiego.

Oprócz tych prac, które w druku ukazały się, zostało nieco w rękopismie, mogących wystarczyć na kilka sporych tomów. — Karol Sienkiewicz z Kalinówki miał je w ręku, spisał je i spis ten ogłosił Czas 1856. r.

Są to następne prace:

Dziady. Widowisko Cz. I. w 4ce (str. 22).

Sekstern w 4ce (str. 20).

Poezye ulotne:

Pieśń pielgrzyma (8 strof).

Pieśń żołnierza (6 strof).

Urywek (Usnęli) (6 wierszy).

Dumania cztery w Lozannie (6 strof, 5, 8 i 14 wierszy.)

Do samotności 1830 (14 wierszy).

Widzenie (80 wierszy).

Wiersz natchniony wizytą Fr. Grzymały (12 wierszy).

Urywek (Bóg miłosierny) (15 wierszy).

Bajki:

Trójka koni. 1832.

Lis i kozioł (dwa teksta różne).

Żona uparta.

Lafontena: koza, kózka i wilk 1830. (ręką Al. Chodźki przepisana).

Tegoż: Zając i Żaba 1829.

Przyjaciele 1829.

Żaby i ich Króle.

Król chory i lisy 1831.

Tchórz na wyborach 1832.

Osieł i pies.

Lis i kozioł 1851.

Powieści wierszem:

Samolub (6 kart. w 8ce).

Żona uparta (3 kart w 8ce).

Król Bobo i królewna Lala (2 karty w 4ce).

Sen w Dreznie 23. Marca 1832. (88 wierszy).

Urywek. Lozanna 1839. (10 wierszy).

6 wierszy z Zofiówki Trembeckiego, przekład na łacińskie.

Proza:

Urywek dziennika Polki (str. 8 w 8ce).

Conversations des Malades (str. 6 w 8ce).

Pierwiastki Słowiańszczyzny (2 redakcye — dwa pisma odmienne — jedno $14^1/_2$ arkusza, drugie $16^1/_2$ arkusza folio).

Historya polska (w 4ce str. 115). Dzieje mityczne po r. 1194.

Elekcya Nerwy Cesarza (pisane 2. Czerwca 1853. r. 5 półarkuszy folio.

Des peuples de l'Italie avant la fondation de Rome (ręką obcą pisane 4 półark. folio).

Wypisy mityczne z Herodota, Justyna, Prokopa — 12 ćwiartek.

Missya polityczna w 4ce str. 4.

Widzenie polityczne r. 1831. w 4ce str. 16.

Odpowiedź na zapytanie J. Z. co w obecnym stanie (1832.) poczynać można a czego unikać? kart 3 w 4ce.

Myśl towiańszczyzny — 4 str. folio ręką Al. Chodźki.

Lettre aux Cit. Michelet et Quinet z Mar. 1848. z Rzymu.

Memorandum dla Napoleona III. 1855. w 4ce str. 14.

Fragmenta kursu literatury łacińskiej w Lozannie i literatury słowiańskiej w kolleg. franc.

Etymologia wyrazów polskich kart 10.

Wyrazy polskie w dawnych pomnikach języków, kart 24.

Le livre des concordances, str. 10 w 8ce.

Farys, przekład przez autora na francuskie — podarowany rzeźbiarzowi Dawidowi dnia 15. Września 1829. r. — umieszczony między przekładami Chr. Ostrowskiego poezyi Mickiewicza.

Widzenie mistyczne 1. stronica.

Pisma mistyczne Jak. Böhma, wykład jego dociekań w 4. oddziałach str. 21, przepisane przez Leviego z dopiskami Mickiewicza.

Do tego należy doliczyć mające związek listy pisane do Mickiewicza przez Dawida, Lafayetta, Micheleta, Montalamberta, G. Sanda, Saint-Beuvego, Sismondego, Ed. Quine-

ta, Alf. Vigny, Kollara, Kopitara, Żukowskiego, Garczyńskiego, Niemcewicza, Witwickiego, Zaleskiego, Stattlera i tp.

Oprócz tego wchodzą w komplet i próby w rodzaju scenicznym po nim pozostałe, jakoto:

Les Confederés de Bar. Drame en 5 actes, prozą. Są dwa pierwsze akta.

Jacque Jasiński *ou les de deux* Polonais, trag. en 5 actes — prozą, zostały Akt I. s. 1. i 2. akt IV. sc. I.

Le chateau de Cracovie (oblężenie Krakowa) dramat napisany około 1840. — zagubiony z winy reżyssera teatru.

Ustępy przełożone z Fausta Getego, zgubione w pożyczeniu — o czem poeta mówił W. Baworowskiemu.

Przed wyjazdem do Włoch 1829. rozpoczął poemat Zyska ale zarzucił pisanie. Rękopism nie dochował się.

Dla *Chopina* próbował pisać operę, ale podobno zaledwie zaczął i zaniechał pracy.

Zamyślał też pisać rapsody historyczne, napisał nawet pod r. 1839. podobno jeden o *Bolesławie Krzywoustym*, ale nie wiadomo co stało się z nim.

Piotr Moszyński w Krakowie posiada album własnoręczne Mickiewicza otrzymane r. 1829. od Mariana Piaseckiego. — Ma tam być wiele nieznanych poezyi.

Jan hr. Działyński ma rękopis Dziadów Cz. III. ofiarowany Klaudyi z Działyńskich Potockiej, a nadto korespondencye Mickiewicza z Garczyńskim.

W imionniku *Pani Pągowskiej* znajduje się wiersz: Majtek, którego połowę umieszczono w wydaniu Merzbacha.

Kiedy jeszcze był w Kownie napisał podobno cztery dramata. Miał je czytać czy widzieć jeden z przyjacioł *Mickiewicza* w owym czasie. — Nie wiadomo jaki los je spotkał. — Być może, iż aresztowanemu roku 1823. wszystkie jego prace z młodych lat skonfiskowano lub zniszczono. — O tych dramatach wspomina Gazeta Warszawska 1856. r. N. 337.

Gdyby kto miał przystęp do aktów śledczych spisanych przez Nowosilcowa, mógłby wiele ważnych zebrać szczegółów.

Ostatnie, 11te wydanie: *Pisma Ad. Mickiewicza*, wydanie zupełne. — Paryż 1859. Tomów 11 w 8ce z portretem Mickiewicza, staloryt Henr. Dupont. — Nakład Opieki małoletnich dzieci poety — wydanie pod kierunkiem Juliana Klaczki i Eust. Januszkiewicza.

Tom 1szy mieści: Ballady, Sonety, Wiersze różne, Wiersze dotąd nie wydane.

Tom 2gi: Grażyna, Sonety krymskie, Wallenrod, Giaur.

Tom 3ci: Dziadów wszystkie części — z tych jedna dotąd nie wydana.

Tom 4ty i 5ty: Pan Tadeusz, z dodaniem wstępu dotąd nie ogłoszonego.

Tom 6ty: Pisma prozą — a między temi artykuły i listy dotąd nie wydane.

Tom 7my do 11go: Cours de la literature Slave.

Cena za 6 tomów pierwszych 45 franków — za 11cie franków 60. — Miano wybić tej edycyi 20000 egzemplarzy. Koszta samego druku obrachowano na 40,000 franków. — Dochód z tej edycyi zagwarantowano małoletnim na 20,000 franków w ciągu lat pięciu.

Zapowiedziane wydanie paryskie będzie pomnikowem dziełem, jeżeli obejmie wszystko, cokolwiek poeta napisał i cokolwiek dotyczy pism jego i osoby. W takim razie na zebranie listów jego, musianoby tom osobny przeznaczyć.

Wypadałoby jednak nietylko podawać tekst, ale i zamieścić objasnienia miejsc, których znaczenie nieodgadnione, lub które sciągają się do osób pewnych i miejscowości. Takich ustępów jest pełno.

Tak np. wstęp do Dziadów Upiór, napisał poeta z reminiscencyi lat swoich młodzieńczych. Był od dzieciństwa słaby i chorowity. Raz popadł w Nowogródku obłożnie, i rozgłoszono wieść o śmierci jego. — Wyszedłszy z choroby, wynędzniały, blady, bladości trupiej wyszedł pierwszy raz wsią na przechadzkę. Spotkał go jeden z sąsiadów, przelękł się — zrobił znak krzyża i uciekł, rozgłaszając w okolicy, że widział nieboszczyka — upiora. — Ta przygoda podobno miała przyczynić się do złożenia samejże osnowy Dziadów.

Poemat ten mieści w sobie wiele szczegółów obchodzących autora i tych, którzy z nim żyli.

Opowiadanie o Altanie w ogrodzie i pożegnanie Maryli — jest pożegnaniem Wereszcza-

kownej w ogrodzie w Tuchanowicach wsi położonej o mil kilka od Nowogródka ponad jeziorem Świteziem. — W pawilonie Mickiewicza znaleziono r. 1827. napisany wiersz *Hipp. Klim.* tej treści:

Z pobożnością pielgrzyma z sercem kochanka nieszczęśliwego, pozdrawiam was drogie drzewa, świadki fatalnego poranka, w których Adam rozstał się na zawsze z swoją boską Marylą; pozdrawiam was i opuszczam z tą żałobą z jaką pożegnały się te serca tkliwe.

Bądź błogosławion młody Aniele, którego oczy rzucały nieprzeparte promienie miłości; bądź błogosławion poeto młody, którego serce uniosło z tych miejsc rozkoszuych, obawy i udręczenia miłośne. Byliście nieszczęśliwi — waszym nieszczęściom świat zazdrości, nie ma sławy bez cierpień, nie ma szczęścia bez miłości.

W Dziadach zamieścił nie jednokrotnie zwrot do swego przyjaciela *T. Zana* jak np.

Oto pewny robaczek malenki,
Który pełzał tuż przy głowie,
Świętojański to robaczek: i td. (Cz. IV.)

Umiał też odcinać się tym, którzy mu dojęli do żywego. — Rektor *Malewski* mógł poznać sie w obrazku:

Mały robaczek kołatek,
A niegdyś wielki lichwiarz. i t. d.

Golański exjezuita Cenzor — pomieścił się przy końcu Części IV.:

Ten drugi mniejszy, czarny i pękaty,
Był książek głupim cenzorem i t. d.

Wiadomo, że on odmówił dać Imprimatur wierszowi do Lelewela.

Szubrawcy również znaleźli się w Dziadach:

Ten migający w oko oćmy rój skrzydlaty,
Za życia, gasił każdy promyczek oświaty.
i t. d.

Tak podobnież w Części 3ciej wyprowadził na scenę kilka naszych osób jak np. Młoda dama (Kl. Potocka). Gubernatorowa (Horn). Sowietnikowa (Anderson). Doktor (Becu ojczym Juliusza Słowackiego). Ostatni zaś i Generał Bajków, wystąpili w nocy Dziadów w Scenie IX. jako widma wywołane przez Guślarza.

Takich miejsc, jak te które przytoczyłem, jest wiele — potrzebują one wyjaśnień celem lepszego zrozumienia tekstu.

(C. d. n.)

ZBIORY ARCHIWALNE.

Strzyżów R. 1657.

Król Jan Kazimirz uwalnia pogorzałych mieszczan Strzyżowskich od poborów miejskich i uciążliwości żołnierskich do lat czterech, aby miasteczko odbudować i ratusz wystawić mogli.

Joannes Casimirus Dei gra(ti)a Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, | Samogitiae, Liuoniae, Smolensciae, Czerniechouiaeq(ue) Nec non Suecorum Gottorum Vandalorumq(ue) h(ae)r(editar)ius Rex. | Significamus pr(aese)ntibus l(ite)ris N(ost)ris quorum interest vn(iver)sis et singulis. Permissu diuino eo infortuny Oppidum **Strzyżow** in Pal(atina)tu | Sendomirien(si) Districtu v(er)o Pilsnen(si) per desęuientes in tecta Ciuium flammas deuenisse, vt tantum modo cineres ac miserabilia | busta ad augendam incolaru(m) calamitatem remanserint: qui vt eo commodius domos casasq(ue) suas excitare, ac citra o(mn)em p(rae)ped(i)c(i)o-

Jan Kazimirz z Bożej łaski Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza, Żmójdzi, Łotwy, Smoleńska i Czerniechowa a Szwedów, Gotów i Wandalów dziedziczny Król. Oznajmiamy niniejszym listem wszystkim w ogóle i w szczególności komu na tem zależy: gdy miasteczko **Strzyżow** w województwie sędomirskim a powiecie pilznieńskim leżące, z dopuszczenia Bożego przez srożące się nad budynkami mieszczan płomienie tak wielkiego doznało zniszczenia, iż tylko popioły i nędzne pogorzeliska ku powiększeniu mieszkańców klęski pozostały; My więc, aby pogorzelcy dogodniej domostwa i chaty odbudować a wolni od wszelkiej w zamierzonem

nem | operis intenti oppidum nouum formare possent, ad interpositionem certorum Consiliariorum N(ost)rorum eosd(em) ab o(mn)ibus et singulis tam pu|blicis q(ua)m priuatis N(ost)ris et Reipub(li)cae exactionibus contribu(ti)onibusq(ue) quibusuis laudat(is) et laudan(dis); tum a militaribus grauaminibus, | stationibus, statiuis, comeatibus, consistentys g(e)n(er)aliumq(ue) Regni et quibusuis alys prouiantalibus assigna(ci)onibus, quo in puncto villas, praedia, | molend(ina) tabernas eo spectan(tes) includimus, ad decursum quatuor annorum a data pr(aese)ntis priuilegy N(ost)ri computandorum eosd(em) liberandos | excipien(dos) putauimus pro ut quidem liberamus, excipimus et eximimus: Id ipsum ad noti(ci)am o(mni)um contribu(ti)onum exa|ctoribus pro t(em)p(o)re futuris et existentibus deducen(tes); q(ua)t(en)us m(emo)ratos Ciues ad vllam exactionis Ciuilis, q(ua)m reddere tenebant(ur) satisfactionem | non necessitent: nullusq(ue) voluntatis et obserua(ntiae) N(ost)rae tenax nihil inde accipere aut extorquere pro gra(ti)a N(ost)ra et sub pęnis contra | secus facturos irrogandis p(rae)sumat: Ciues nihilominus Strzyzouien(ses) hacce gra(ti)a N(ost)ra freti adhibeant operam oppido excitando quam | ciuis, curiamq(ue) alias Ratusz aliaq(ue) pub(li)ca Ciuitatis aedifi(ci)a ex illis contribu(ti)onibus excitent. In cuius rei fidem p(raese)ntes manu N(ost)ra subscr(ip)tas sigillo Regni com(mu)niri mandauimus. Dat(um) Posnaniae die XVII mensis Nouembris Anno D(omi)i MDCLVII Regnorum | N(ost)rorum Poloniae IX Sueciae vero X anno. | Liberta(ti)o a quibusuis oneribus op|pido Strzyzow igne damna passo. |

Joannes Casimirus Rex.

Andreas Miaskowski | S(acrae) R(egiae) M(ajes)t(a)tis Secr(etarius). |

Pieczęć kancellaryi mniejszej.

S( ) Kochanowski C. Z.

Administrator | Woiewoctwa Sędomirskiego.

dziele przeszkody, nowe miasteczko urządzić mogli: postanowiliśmy na przyczynę niektórych z Rady Naszej, onych od wszystkich w ogóle i w szczególności publicznych lub prywatnych, Naszych lub Rzeczypospolitej poborów i składek uchwalonych i uchwalić się mających, także od wojskowych uciążliwości, od gospod, stanowisk, podwód i załog wszelakich, niemniej od koronnych i ziemskich poruczeń, w którym względzie wsie, dworzyska, młyny, karczmy do miasteczka należące obejmujemy, uwolnić, wyjąć i wyłączyć do czterech od wydania przywileju niniejszego liczyć się mających lat: jakoż uwalniamy, wyjmujemy i wyłączamy. Zarazem podajemy to do wiadomości wszystkich opłat poborców teraz i na przyszłość będących, aby wspomnionych mieszczan do składania poborów miejskich, które dawać powinni byli, nie zmuszano i aby żaden, pomny na wolę i przykaz Nasz, nic od nich brać lub na nich wymusić nie ważył się dla łaski Naszej i pod winami na przestępców ustanowić się mającemi. Mieszczanie też **strzyżowscy**, wsparci tą łaską Naszą, mają dołożyć starania, aby miasteczko jak najrychlej odbudowane zostało i aby ratusz równie jak inne budowle miejskie za te podatki wystawili. Na świadectwo czego niniejsze ręką Naszą podpisawszy, pieczęcią koronną ztwierdzić rozkazaliśmy. Dano w **Poznaniu** dnia **17.** miesiąca listopada roku Pańskiego **1657**, królestw zaś Naszych polskiego w IXtym a szwedzkiego w Xtym roku. Uwolnienie od niektórych ciężarów dla pogorzałego miasteczka **Strzyżowa.**

Jan Kazimirz Król.

Andrzej Miaskowski Uświęconej Królewskiej Mości Sekretarz.

Oryginał przechowuje wydział miejski Strzyżowski.

We Lwowie 1. lutego 1857. *Wolański Franciszek.*

Pamiętnik z ostatniej wojny kafrerskiej,

osnuty na tle przygód pewnej Angielki.

(Dalszy ciąg. Ob. Nr. 43. 44. 45. 46.)

Spokrewniony blisko z familią pułkownika Somerset, przesiadywał młody oficer często w jej gronie, a kiedy raz opisywał osobę swojej zagadkowej przyjaciółki w pośród Ka-

frów, zawołał jeden z obecnych: Wszystko to wygląda na panią Somerset.

Porucznik M'Kenzie spojrzał teraz na jedną z córek pułkownika i spostrzegł rzeczywiście między nią a nieznajomą podobieństwo. Mogło się to tylko przywidzieć młodzieńcowi i dlatego nie wielkie z początku przywiązywano znaczenie, lecz w krótce poźniej przybył inny oficer z Przylądka, a ten ujrzawszy pannę Annę Somerset, nie mógł przyjść do siebie z zadziwienia znajdując ją zupełnie podobną do nieznajomej kobiety, której dobrodziejstw doświadczył i on sam podczas niewoli u Kafrów. Ten wypadek dał już więcej do myślenia.

Tymczasem zgubny klimat indyjski podkopał zupełnie zdrowie drugiej pani Somerset i lekarze radzili, aby stale przesiedliła się do Anglii. Pułkownik dla tego podziękował za służbę i gotował się na zawsze opuścić Indye, lecz nim jeszcze to mogło nastąpić, druga pani Somerset uległa swej śmiertelnej chorobie.

Pułkownik ujrzał się po raz drugi wdowcem, a niezmieniając już swego postanowienia, wsiadł z dziećmi na okręt, aby na stałe mieszkanie wrócić do Europy.

Stanąwszy w Captown wyprawił córki pod bezpieczną opieką do Anglii, a sam przedsięwziął rozpocząć na nowo poszukiwania za swą pierwszą żoną, o której śmierci musiał powątpiewać, bo dowiedział się, że całe opowiadanie owego majtka polegało na zmyśleniu, a i owe szczegóły o nieznajomej białej kobiecie pośród Kafrów naprowadzały go na różne myśli.

Na wszelki wypadek postanowił jednak czekać na znanego nam Alicka Waugha, aby przy jego znajomości okolicy i niektórych pokoleń kafrerskich łatwiej dopiąć zamiaru.

Alick powrócił dopiero po kilku tygodniach. Z powrotem gdy zastał pułkownika po raz drugi wdowcem, nie widział już potrzeby przestrzegać nadal tajemnicy. Uwolniony naraz od wszelkich wątpliwości postanowił pułkownik wspólnie z Alickiem wyprawić się niezwłocznie do plemienia Makoma. Zawarty w ciągu tego pokój nie stawił żadnej przeszkody podróży.

Dotarł niebawem do plemiona Makoma i odszukał swą żonę. Opisywać scene pierwszego powitania się małżonków po tak długiem niewidzeniu, wpadałoby w zakres powieściopisarza. Nam pozostaje tylko powiedzieć, że czarni Kafrowie długo nie mogli się pogodzić z myślą, że swego białego doktora mają utracić na zawsze. Zaklinali ją na wszystko, aby bądź została bądź w krótce do nich powróciła, przyrzekając jej największe zaszczyty, o jakich kiedykolwiek słyszano u kafrerskich plemion.

Sama Pani Somerset rozpamiętywując przygody swoje, pewną była, że opatrzność wybrała w niej narzędzie, aby zapędzona zbiegiem przypadków w głąb południowej Afryki starała się krzewić wiarę katolicką między dzikiemi. Pracowała też rzeczywiście z wszelką usilnością w tej myśli, lecz musiała przyznać sama, że wszelkie jej zabiegi, starania i nauki na zupełnie nieurodzajną padały ziemię.

Jednę tylko pozyskała zwolenniczkę, córkę Sandillego, lecz i na nią wpłynęła podobno silniej miłość do jednego pielęgnowanego w lazarecie angielskiego żołnierza niż nauki i wykłady jej mistrzyni. W Captown uwielbiali w pani Somerset tej tajemniczej siostrze miłosierdzia pośród dzikich Kafrów istotę wyższą niemal nad ludzi. i w niezatartej pamięci słynie jeszcze potąd.

Nakładem Michała Lewy ma niebawem ukazać się w Paryżu: *Historya ostatniej kapitulacyi Paryża* (d. 3. lipca 1815. r.) pana barona Erneuf. Po tem dziele wiele sobie obiecują, bo autor czerpał z wielu źródeł nie drukowanych a ważniejsze niektóre szczegóły znalazł w papierach swego teścia barona Bignona, który jak wiadomo czynny w ówczesnych wypadkach brał udział, i jest nawet podpisany na akcie kapitulacyi.

— Flamandzki poeta Vanduyse z Gandawii ukończył dłuższy poemat epiczny w ośmiu pieśniach pod napisem: *Artawelde.* Przedmowa, napisana dytharymbicznym wierszem, zawiera dedykacyę poematu miastu Gandawii.

Główny Redaktor **M. Szrzeniawa Sartyni.** *Z c. k. galicyjskiej drukarni rządowej.*